

Cymelia i osobliwości z Książnicy Cieszyńskiej

Trudne początki cieszyńskiej biografistyki czyli księdz Szersznika kłopoty z władzą

W 1810 r., roku uroczystych obchodów tysięcznej rocznicy legendarnego założenia Cieszyna, ksiądz Leopold Jan Szersznik wydał drukiem swe będące efektem kilkuletniej pracy dzieło, stanowiące, jak wyznał we wstępie, „wyraz miłości do rodzinnego miasta”. Wykorzystując formę popularnego wówczas gatunku – leksykonu bio-bibliograficznego – zgromadził w nim informacje o osobach, które w istotny sposób wyróżniły się w dziejach Księstwa Cieszyńskiego. Opublikowane w języku niemieckim dziełko opatrzone zostało tytułem „Nachrichten von Schriftstellern und Künstlern aus dem Teschner Fürstenthum” (Wiadomości o pisarzach i artystach Księstwa Cieszyńskiego), a zawiera notki na temat urodzonych w Księstwie Cieszyńskim albo przybyłych tu z innych stron osób zasłużonych w różnych dziedzinach kultury i nauki – uczonych, wynalazców, kaznodziejów, artystów, począwszy od żyjącego w XII w., pochodzącego z Frydku archidiakona Salomona aż po wybitnych Cieszyńiaków współczesnych Szersznikowi. Niewielkich rozmiarów książeczka zawiera 108 haseł, obejmujących dane biograficzne, charakterystykę dokonanych opisywanych osób oraz wykazy opublikowanych przez nie prac.

Uważny czytelnik leksykonu Szersznika dostrzec w nim może zaskakującą niekonsekwencję: otóż następująca bezpośrednio po wstępie (zakończonym na stronie 21) właściwa, bio-bibliograficzna część dzieła, rozpoczyna się od dopiero strony 49! Czy błąd ten tłumaczyć należy brakiem profesjonalizmu działającej w Cieszynie zaledwie od 4 lat drukarni Tomasza Prochaski, w której wyłoczone zostało dzieło Szersznika? Hipoteza ta, choć z pozoru prawdopodobna, byłaby jednak wobec pierwszego cieszyńskiego drukarza niesprawiedliwa.

W zbiorach Morawskiej Biblioteki Ziemskiej w Brnie zachował się do dziś leksykon Szersznika, różniący się od egzemplarzy z innych bibliotek tym, że zawiera w komplecie także stronic 22-48! Prawdopodobnie trafił on tutaj wraz z Albinem Heinrichem (1785-1864), pierwszym po śmierci Szersznika kustoszem założonej przez niego biblioteki, który w 1831 r. przeniósł się z Cieszyna do Brna, jego bowiem ręką na brneńskim, kompletnym egzemplarzu „Nachrichten...” wpisana została intrygująca notatka: „.... we wszystkich pozostałych egzemplarzach, rozprowadzanych w handlu księgarskim, brakuje stron, ponieważ zaraz po wydaniu tego dzieła musiały zostać zniszczone na odgórny nakaz”. Co kryją zachowane w brneńskim egzemplarzu, cudem ocalałe stronic? Został na nich zamieszczony... biogram cieszyńskiego księcia Alberta Kazimierza (1738-1822), syna króla Polski Augusta III Wettina, który, żeniąc się w 1766 r. z córką cesarzowej Marii Teresy, Marią Krystyną, otrzymał od niej w wianie księstwo cieszyńskie. Przebywał jednak przede wszystkim w Wiedniu, gdzie zasłużył się założeniem kolekcji rycin, rękopisów i książek, znanej jako Albertina. Otwierający leksykon Szersznika biogram księcia wyszedł spod pióra doktora prawa kanonicznego uniwersytetu w Strasburgu, od 1802 r. przebywającego na Śląsku Cieszyńskim, Jerzego Zaigueliusa von Altenach, którego życiorys został zresztą także opublikowany w tym słowniku. Szersznik nawet dziękuje w nim Zaigueliusowi za opracowany przez niego z wielkim kunsztem biogram księcia Alberta Kazimierza. Rzeczywiście, bardzo obszerny, wychwalający przymioty księcia biogram, rozpoczynający się od słów: „O, szczęśliwy kraju! który ponad swymi uczonymi postawić możesz księcia, któremu sprzyjają zarówno Pallas, jak Bello-na...” utrzymany został w bardzo podniosłym i pochlebnym wobec księcia tonie. Dlaczego zatem tajemniczy „odgórny nakaz” sprawił, że został on usunięty? Czy aprobaty nie zyskała sama treść biogramu, czy może fakt umieszczenia go w jednym rzędzie z życiorysami ostatnich obywateli? Jednoznacznej odpowiedzi nie poznamy pewnie nigdy. Zresztą, jej poszukiwanie nie ma już może znaczenia. Starannie przeprowadzona akcja wycinania feralnych stron ze wszystkich egzemplarzy nakładu „Nachrichten...” ostatecznie nie odniosła przeciw zamierzonego skutku. Szczęśliwym trafem tekst będącego przyczyną całego zamieszania biogramu ostatecznie przeciw ocalał, a od niedawna zapoznać się z nim można nie tylko w Brnie. Skopiowane z brneńskiego egzemplarza początkowe strony dzieła są również dostępne, wraz z całym pozostałym tekstem leksykonu Szersznika, w internetowej witrynie Książnicy Cieszyńskiej (www.kc-cieszyn.pl/biblioteka).

Albert Kazimierz z żoną Marią Krystyną

Strona tytułowa Nachrichten

Zapraszamy Czytelników do współredagowania tej strony. Prosimy o nadsyłanie ciekawostek związanych z Cieszynem (np. anegdot, przepisów kulinarnych, zdjęć, dokumentów, wzorów rękodzieła artystycznego itp.), które mogłyby zainteresować innych i wzbogacić wiedzę o naszym mieście.

Gwarantujemy zwrot wszystkich otrzymanych materiałów.

Wiadomości Ratuszowe, Biuro Promocji i Informacji, Rynek 1, 43-400 Cieszyn, wr@um.cieszyn.pl

Małgorzata Szelong

23 września 2005 roku

ISSN 1234-1746

Nr 19 (609)

SKARBY Z CIESZYŃSKIEJ TRÓWŁY

Fot. SZSiP

Od lewej: Joanna Gawlikowska i Jerzy Pilch

Fot. SZSiP

Drużyna Gołyszyców w akcji

Fot. SZSiP

Tworzenie rzeźb z gałęzi drzew Waldemar Rudyk

Fot. SZSiP

OLMARYJA esej na głos i kontrabas - Bogdan Mizerski i Tadeusz Stawek

Fot. SZSiP

Wernisaż wystawy kafil z kolekcji Wojciecha Riessa

Fot. J. Rz-Dz.

Program „Skarbów ...” na stronie 11 WR

„Narty giganty”